

By special order to friends of TASHMA

תא שמע

פרשת מקץ

זמנים

פרשה מפורשת הרה"ג דוד שרעבי

חכם או מכשף?!

כתוב בפרשה (פרק מ"א פסוק ח') וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת כל חכמיה ויספר פרעה להם את חלמו ואין פותר אותם לפרעה.

והביאור, שפרעה חלם חלום וחיפש מי שיפתור לו את החלום, ואז הוא קרא לכל "חרטומי מצרים" שהם המכשפים, וגם לכל

"החכמים" שהם היועצים בחכמה, ולא היה מי שיפתור לו את החלום.

ולפי זה קשה מה שכתוב בהמשך הפרשה, אחרי

שהביאו את יוסף שיפתור לפרעה את החלום ופרעה

מספר ליוסף את החלום, כתוב שפרעה אמר (בפרק

מ"א פסוק כ"ד) "ותבלען השבלים הרקות

את שבע השבלים הטבות ואמר אל

החרטמים ואין מגיד לי", ורואים כשפרעה

מספר את החלום הוא אומר ליוסף ואומר אל

"החרטמים" שסיפרתי את החלום למכשפים ולא

היה מי שיפתור לי את החלום, וקשה הרי פרעה סיפר

את החלום גם לחכמים וגם הם לא ידעו לפתור לו את החלום, אם כן למה כשפרעה

מספר את כל הענין ליוסף הוא לא אמר שהוא שאל גם את החכמים ולא ידעו לפתור? אלא

פרעה הזכיר רק שהוא שאל את החרטומים?! וכמו שראינו בפסוק הקודם שהבאנו שכתוב

וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת כל חכמיה ויספר פרעה

להם את חלמו ואין פותר אותם לפרעה?

אלא הביאור הוא כזה, כשיוסף עמד לפני פרעה פרעה הסתכל עליו, ואז פרעה אמר

←

משפט שלמה הרה"ג שלמה כהן

המקרה:

המטבח של משפחת ישראלי נשרף

כליל כתוצאה מאי זהירות בהנחת

נרות החנוכה של הילדים, וברוך ה'

שלא היו פגיעות בנפש.

עם המטבח נשרפו גם שני

קופות צדקה, האחד

הייתה קופה כללית של

המשפחה שכל בני הבית

היו משלשלים לתוכה את

העודף שיש להם,

וכשבאים לדלת לבקש

תרומות, היו מחלקים

מקופה זו. הקופה השנייה

הייתה של אחת

מהישיבות הגדולות בארץ

והיו באים פעם אחת בשנה לרוקן

אותה, קופה זו לא הייתה נעולה

במנעול, היה פתח למטה מסובבים וכך

הקופה נפתחה.

גברת ישראלי יודעת שבקופה הכללית

היה בערך מאה שקלים,

ובקופה של הישיבה היה

בערך אלף שקל.

השאלה:

האם משפחת ישראלי

חייבים להפריש את

הסכומים שהיו בקופות

שנפרשו עוד פעם?

התשובה:

את הסכום שהיה בקופה הכללית,

←

www.tashma.net

לעצמו שהאדם הזה שאומרים עליו שהוא יודע לפתור חלומות, האדם הזה לא נראה מהמכשפים, כי אין לו פנים של מכשף, אלא אולי הוא חכם ולכן הוא יכול לפתור, לכן פרעה אמר ליוסף רק ואומר אל החרטומים ואין מגיד לי, כי הוא היה בטוח שהוא סיפר לכל החרטומים ולא היה מי שיפתור, אבל להגיד גם ואומר אל החכמים פרעה לא יכל לומר כעת, כי יוסף עומד לפניו ואולי הוא חכם ואז יוצא שהוא באמת לא שאל את כל החכמים במצרים, ואכן באמת כך נוכח פרעה לדעת שיוסף הוא באמת חכם אחרי שהוא פתר, וזה שכתוב אחר כך (פרק מ"א פסוק ל"ט) **וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֵת כָּל זֹאת אֵין נִבּוֹן וְחָכָם כִּמּוֹךְ**.

הואים מזה שלצדיקים לא היה פנים של מכשף ומחולל פלאים, אלא של חכם, וזה אפילו פרעה יכל לראות!!

* * * * *

חנוכה

בנוסף תפילת על הנסים, יש חילוק בין הנוסח שנאמר

בחנוכה, לבין הנוסח שנאמר בפורים, שבפורים הוא שהיפר הקב"ה את עצת המן הרשע וקלקל את מחשבתו והשיב לו גמולו בראשו ותלו אותו ואת בניו על העץ, ועיקר הלשון הוא מה שנצחו היהודים את המן, וכך ראינו דרך לשון המקרא בהרבה מקומות וכמו שכתוב - ויכו את רפאים, וכן כתוב - ויכו את כל שדה העמלקי, ועוד כתוב - ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם, וכן הרבה יש במקרא כלשון הזה וכמו שאומר שניצח ראובן את שמעון, אבל בנוסח המתקן לחנוכה כתוב כלשון ובסגנון אחר, שכתוב - מסרת גיבורים ביד חלשים ורכים ביד מעטים ורשעים ביד צדיקים וממאים ביד טהורים, והוא שינוי לשון וכמו שאומר שהוכו הטמאים על ידי הטהורים, וכמו שאומר ששמעון נוצח על ידי ראובן, וצריך להבין למה שונה הלשון בין חנוכה לפורים.

"לצדיקים לא היה

פנים של מכשף

ומחולל פלאים,

אלא של חכם, וזה

אפילו פרעה יכל

לראות"

אלא נראה שחלוק גדר של **מנוצח** מגדר של מי שפלוני **מנוצח** על ידו, שבטבע בני האדם הרי להיות מנוצח מספיק מה שהאדם גובר על חבירו ואפילו אם אינו הורגו, עצם זה שהוא גבר עליו בקצת כבר זה מראה שאתה מנוצח, וכן אם יהיה לאדם אחד עשרה חלקים אך לחבירו יש אחד

משפט שלמה - המשך

חייבים משפחת ישראלי להפריש שוב ולתת צדקה. את הסכום שהיה בקופת הישיבה אינם חייבים לשלם שוב.

הסבר:

מבואר בשו"ע חו"מ סימן ריב סעיף ח' שכל מה שאדם מחליט במחשבתו לתת לצדקה הוא חייב לקיים זאת, אפילו אם לא הוציא את הדברים מפיו. אבל אין זה נאמר אלא בהחלטה ברורה וסופית מצידו, ולא על פחות מזה, אבל באותו סעיף בשו"ע מבואר בשם י"א שאינו חייב אא"כ הוא הוציא את הדברים מפיו. ואע"פ שכתוב "כל נדיב לב עולות". חולין מקדשים לא ילפינו ובזמן הזה, שאין לנו הקדש בדק הבית, כל הקדש יש לו דין חולין, ולכן אם לא הוציא את הדברים מפיו, אינו חייב. והוא מתשובת הרא"ש. ומלשון זה היה נראה שנחלקו שני הדעות אם

צדקה בזה"ז הוא חולין או הקדש כמו בזמן המקדש, אבל המעין בב"י ובנו"כ יראה, שלכו"ע צדקה בזה"ז הוא חולין וכל החיוב לקיים את דבריו הוא מטעם נדר והמחלוקת היא אם נדרי מצווה חלים במחשבה גרידא או שצריך להוציא אותה מפיו, וביו"ד סימן רנח סעיף י"ג מבואר ברמ"א את אותה מחלוקת והוא מכריע כדעה הראשונה, שנדרי מצווה חלים במחשבה בלבד, (וכן עשה בחו"מ סימן ריב סעיף ח'). ובכנה"ג מבואר שגם לדעת המחבר צריך לחשוש לחומרה לדעה הראשונה שהנדר חל במחשבה בלבד.

ובמקרה של הקופה הכללית, שזה עדיין לא שייך לאף עני, כל הכסף בפנים אינו אלא כספים שנדרו המשפחה לתת לצדקה, וכיוון שעוד לא נתנו אותם, המשפחה חייבת לקיים את נדרם, ואפילו שלא

הוציאו שום לשון נדר מפיהם, כיוון שהגיעו להחלטה שיתרמו, ואפילו הפרישו את הכספים בתוך הקופה המיוחדת, הוה כנדרי מצווה, ואע"פ שנשרפה הקופה ותכולתה, כדי לקיים את נדרם צריכה המשפחה להפריש סכום זה עוד פעם ולתת אותו לעניים הבאים לדלתותיהם. אבל, המקרה של הקופה לישיבה מסוימת אינו כן, כי הקופה היא הרכוש של הישיבה, ואע"פ שהקופה ברשות משפחת ישראלי, כל מה שמשלשלים לתוך הקופה זה מיד קנוי לישיבה, זאת אומרת, הנדר של בעל הבית כבר קויים. וזה הוא מטעם מה שמבואר בחו"מ סימן ר' שכליו של אדם קונים לו בכל מקום שיש לו רשות להניחם, ובמקרה שלנו משפחת ישראלי הרשו לישיבה להניח את הקופה אצלם, ולכן הוא קונה לישיבה, וזה שהקופה לא נעולה במנעול, אינה חיסרון שנאמר

פרשה מפורשת - המשך

* * * * *

כתוב בנוסח על הניסים, טמאים ביד טהורים, רבים ביד מעטים, גיבורים ביד חלשים, רואים מהלשון שהטמאים נמסרים רק בידי מי שיש לו מעלת הטהרה, וגם הגיבור נמסר רק בידי מי שיש לו מידה הפוכה שהוא חלש בעולם הזה וחוזקו לעולם הבא, ומזה רואים יסוד - שהזדים - דהיינו האנשים שהם רשעים במזיד ונקראים ליצים (כמו שכתוב במשלי פרק כא, זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון), הם אינם נמסרים לא בידי החלשים ולא בידי הטהורים אלא רק בידי עוסקי תורתך!! ולכן כתוב בעל הניסים- וזדים ביד עוסקי תורתך!!

עשר חלקים הרי מי שבידו אחד עשר חלקים הוא המנצח! כיון שגבר על חבירו אפילו בקצת! כך זה בחומר של בני האדם, ולכן בפורים שנגזרה גזירה על הגופות מספיק להיות **מנצח** כדי לגבור על עצת המן, אבל בחנוכה שלא נגזרה הגזירה לגופות ולחומר, אלא שמד בדעות וגזירות על מצוות התורה על ידי הטמאים שבקשו לטמאם בעבירה כדרכם, בזה לא מספיק מה שגובר על היוונים, שבטומאה אין היצר מרפה ואפילו אם ינצח את היצר הרע מאה פעמים עדיין יצר הרע רוצה להכשילו ממקום אחר! הדרך היחידה נגד הטומאה הוא שהיצר הרע יהיה **מנצח** והוא הביטול הגמור שלא ישאר לו זכר וקיום, וזהו שינוי הלשון הנאמר בחנוכה - וטמאים ביד טהורים, וכמי שאומר ששמעון **נצח** על ידי ראובן, והוא הביטול הגמור!

משפט שלמה - המשך

להשתמש במעות אם יצטרך, מחשיב את הנפקד לשומר שכר, ומחייב אותו, לא רק בפשיעה אלא גם בגניבה ואבדה, אבל אינו מחייב אותו באונסין עד שבפועל ייקח הלוואה מהמעות שהופקדו. ולכן זו הסיבה שפטרנו את משפחת ישראלי מלשלם לישיבה את מה שהיה בקופה שנשרפה כי השריפה נחשבת לאונס. אבל אם הקופה הייתה נשרפת או נאבדת בפשיעה, ואפילו אם גנבו אותה מביתה של המשפחה, יש לחייב אותם להחזיר לישיבה את מה שידוע שהיה בתוך הקופה מדין שומר שכר שלא שמר כראוי.

שאינה שמורה לישיבה, כי משפחת ישראלי הם שומרים על הקופה ותכולתה עבור הישיבה עד שיבואו לרוקן את הקופה.

ולכן יש להסתכל על קופה זו ככסף של הישיבה שהופקד אצל משפחת ישראלי. ואם כן, יש לברר אם הם שומרי שכר או שומרי חנם. ואע"פ שהיה נראה לומר בפשטות שהם שומרי חנם וחייבים רק על פשיעתם ופטורים מגנבה ואבדה וכ"ש מאונסין, על פי המבואר בחו"מ סימן רצב סעיף ז' נראה שאינו כל כך פשוט. שם מבואר שאם אחד הפקיד מעות מזומנים אצל חברו, והם לא היו במעטפה סגורה, מותר לנפקד להשתמש במעות לצרכיו בזמן שהם מופקדים אצלו, ורק אם המעטפה הייתה סגורה, אסור להשתמש בפיקדון. והנאה זו שמותר

אכסנאי

שאלה: מי שהולך לבית חברו לשבת, אפוא ראוי להדליק נר חנוכה ערב שבת?

הקדמה: גמ' אמר רב ששת אכסנאי חייב בנר חנוכה. פי' שנר חנוכה אינו חיוב על הבעל הבית בלבד, אלא חיוב על כולם.^(א) אבל אה"נ אף שהוא חייב בנר חנוכה, מ"מ לא צריך להדליק בעצמו, אלא יכול להשתתף בפרוטה עם הבעל הבית, וכדאיתא בגמ' שם שכן היה עושה ר' זירא. ומ"מ נכון יותר להדליק בעצמו.^(ב) ולכן אורח בבית חברו חייב להדליק שם, ולכל הפחות להשתתף עם הבעל הבית.

גדר של אכסנאי: לא כל אורח בבית חברו נחשב כ"אכסנאי" שדינה להדליק שם. שהא בודאי מי שנמצא בבית חברו בשעת צאה"כ, אין להדליק שם, אם כוונתו לחזור לביתו בערב.^(ג) ולכן יש לדון, מתי אמרין שדינה כ"אכסנאי" שמקום הדלקתו הוא בביתו חברו. האם מספיק אם כוונתו לישן אצל חברו בלילה, או שמא צריך להיות קבוע שם לכמה ימים.

דעת המ"ב: ע' בבה"ל ס' תרע"ז ס"א ד"ה במקום וז"ל אבל אם הולך הוא וכל אנשי ביתו לבית אביו או חמיו בקיעות על ח' ימי חנוכה דבר ברור הוא שכיון שסועד וישן שם כל ימי חנוכה כו' שאינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה עכ"ל. והוא שיטת הפר"ח. ולשון "כל ח' ימי חנוכה" הוא הלשון של הפר"ח. ומשמע שצריך לקבוע שם כל ימי חנוכה. אבל ע' במ"ב שמשמע שלא צריך להיות כל ימי חנוכה דווקא, אלא רק קביעות בעלמא. שע"ש במ"ב וז"ל מי שסועד אצל חברו באקראי ויש לו שם בית באותו העיר צריך לילך לביתו להדליק שם עכ"ל. משמע שדווקא באקראי, אבל אם קבוע אפילו ליום אחד הוא יכול להדליק שם. וצריך עיון, האם לשון הבה"ל "ח' ימי חנוכה" לאו דווקא, ורק נקט לשון הפר"ח. או שמא לעולם נחשב כאקראי עד שהוא קבועה לכל ימי חנוכה.

דיעות הפוסקים: ע' באג"מ שכתב שגם ע"י לילה אחד יכול לקבוע במקום אחר.^(ד) וכן ע' במבקשי תורה ס' רב סקכ"ה בשם רש"י זצ"ל כזה. אבל שמעתי מרי"ב שליט"א בשם רש"י זצ"ל שהוא אמר זה רק לענין מי שהולך להורים וכדומה, שיש שם בעלות קצת, ולכן שייך לומר שגם ע"י יום אחד קבוע שם. משא"כ לילך לחבר שאינו רגיל שם, קשה לקבוע קביעות שם ע"י יום אחד בלבד. ודעת ר' אלישיב שליט"א שאינו יכול לקבוע קביעות אלא אם כן נשאר שמה לכל הפחות רוב ימי חנוכה.^(ה)

להנהיגם להדליק בפנים: גם המחמירים אינם מחמירים אלא למי שבביתו דולק במקום הסמוכה לרה"ר, בפתח חצרו או בפתח ביתו או בחלון הסמוכה לרה"ר. שנמצא שהחיוב הדלקה קשור לביתו, ולכן צריך לבאר איזה בית נחשב "ביתו", והולך בתר קביעות. אבל אם מדליק בפנים, כגון למי שאין לו פתח הסמוכה לרה"ר וגם אין לו חלון הסמוכה לרה"ר (כגון שהוא למעלה מכ'), נמצא שהדלקה הוא רק להדיירים. ואם כן פשוט שאין להדליק אלא במקום הדיירים. ואם כולם הולכים, יש להם להדליק במקום שהם הולכים.^(ו) וה"ה להסוברים שאף בזמן הזה שאין שום סכנה עדיין העיקר הוא להדליק בפנים, וכן נהגו הרבה בחו"ל.^(ז)

למעשה: מי שמדליק בפנים מאיזה טעם שיהיה (משום שאין לו מקום הסמוכה לרה"ר או משום שהונג אף בזמן הזה להדליק בפנים) אין לו בעיה, והוא יכול להדליק במקום שהוא לן לשבת. אבל מי שנוהג להדליק לרה"ר, נמצא שצריך לבאר מהו נחשב כקביעות מקומו. ואם אינו הולך אלא ליום אחד, כגון לשבת, הוא מח' הפוסקים אם קובע מקומו עי"ז. לפי ר' אלישיב שליט"א הם עדיין צריכים להדליק בפתח ביתם. ולכן יכול להמתין בביתם עד פלג המנחה ולהדליק ואח"כ לילך, ומיד במוצ"ש לחזור להדליק בביתם. או יכול לעשות שליח להדליק בפתח ביתם.^(ח) אבל לפי ר' משה זצ"ל, אין להדליק בפתח ביתם, אלא במקום שהם הולכים. ולפי רש"י זצ"ל (מפי שמוע) תלוי לאן הם הולכים. אם להורים וכדומה, יכולים להדליק אצל ההורים. אבל אם הולכים לחברם אין להדליק שם, אלא צריך להדליק בביתם. ולמעשה אינו ברור מה לעשות. ולכן סתם לילך לחבר לחנוכה אפשר שראוי לא להניח עצמו בספק. אבל שמעתי מר' יצחק ברקוויץ שליט"א שאין למנוע מללכת להורים בשבת חנוכה, ויש להדליק אצל ההורים.

(א) ויש חיוב על כל אחד ואחד בנר חנוכה. בין אנשים בין נשים. אבל אחד מנצי ביתו יכול לפטור כל האחרים. ולכן מי שסומך על שולחנו יאלץ עם הדלקת הבעל הבית. אם לא רוצה להיות מן המהדרין (ע' במ"ב ס' תרע"ז סק"א). אבל מי שלא סומך על שולחנו צריך לכל הפחות להשתתף. (ע' במ"ב ס' תרע"ז סק"ד וסק"ה). (ג) ע' לשון הע"ז ס' תרע"ז סק"ב "כזה שישלכ כל שעה או שנים וישונו ונקומו אין שום סכנה לומר שדליק שם". (ד) אגרי"מ יו"ד ח"ג סק"ה ח"ל אם כולן הולכו מנחתם על אחת לילה ולא יהיו שם ליכא חיוב עליהם מלך הבית כיוון שלא ידורו שם עכ"ל. (ה) ע' בשבות יאחז ח"ה עמ' ק"י. (ו) ע"ש בבה"ל בסוף דבריו, ובפרט כ"כ בשבות יאחז דעת ר' אלישיב ש' לענין בחול' להנהיגם להדליק בפנים ע' הערה ג' לח"ז. (ז) מ"ח אם בזמן הזה שאין עוד סכנה מנויים, אם יש לנו לחזור לתקנה ראשונה שצונו ח"ל להדליק בחול' [ע' דיעות הא"ז והס' העשירי, וע' בדרי"מ תרע"א חות ע' בשם ר' ירוחם. וכן ע' במג"א ס' תרע"א סק"ה ובלגושי שרד ויד אפרים שם שנהלקו דעת המג"א. וע"ש במג"א ס' תרע"ה סק"ב וס' תרע"ה סק"ב וצמ"ב ס' תרע"ז סק"ב ס' תרע"ז סק"ב וס' תרע"ה סק"ה]. ויש מ"ח אם הדליק בפנים אם יאלץ אפילו דיעבד. דעת ר' אלישיב ש' שאינו יאלץ אפילו דיעבד וכדעת הגר"י (ע' בפניני חנוכה עמ' מ"א). ורש"י זצ"ל סבר שאל דיעבד (בהלכות שלמה פ"ד סע"ז). וע"ש באג"מ א"ח חלק ד' ס' ק"ה אות ז' ד"ה ופ"ז. ויש בחול' שעדיין נוהגים להדליק בפנים. ע' בשו"ת מנחת יאחז ח"ז ס"ז, ובשבות יאחז ח"ה עמ' מ"ז ד"ה וכן. וע' בערוך השולחן ס' תרע"א סכ"ד ח"ל והנה עתה אין לנו מדליקין בחוץ ואם שאין סכנה אל לנו מ"מ כמעט הוא מהמנונות מפני שכל המדינות שלנו ימי חנוכה הם ימי סגרור גשם ושגל ורוחות חזקים וא"א להניחם בחוץ אם לא להסגירם בצרכות וכלי הא"י לא אחרתוכי רבנן עכ"ל וע"ש בריטצ"א דף כ"א: ד"ה ובשעת וע"ש בספר דור המדקדקים מר' ישראל שטילרמן שהביא הרבה שיעור ראשונים ואחרונים כזה. (ח) ע' במ"ב ס' תרע"ז סק"ב שמונה צו יותר מנשלו. ועוד ע' במ"ב ס' תרע"ה סק"ב בשם הפרמ"ג שהוא אינו יולא בהצרכות, וא"ר לשמוע לצרכות חצירו (בבית שהולך לשם).